

Onko selvityshenkilöiden ehdotus vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvelujen tulevasta organisoitumismallista mielestänne tarkoituksenmukainen? / Anser ni att utredarnas förslag om den kommande organiseringsmodellen för social- och hälsovårdstjänster för personer med funktionsnedsättning är ändamålsenlig?

Invalidiiliitto katsoo, että vammaispalvelujen tulee organisoitua kaikkien asiakasryhmien osalta yhdenmukaisesti osana muuta maakunnan sosiaalihuollon kokonaisuutta. Selvityksessä tuodaan esiin huoli vammaispalvelulain uudistuksen aiheuttavan osaamisen vajetta vammaispalvelujen kentälle. Asia on varmasti osittain näin.

Jos ehdotuksella pyritään antamaan vastauksia kaikkien vammaisryhmien palvelujen uudelleen organisoitiin ja hallintaan, selvitys on liian suppea koska asia tarkastellaan kehitysvammaisten näkökulmasta.

Vammaispalveluiden järjestäminen perustuu asiakkaan toimintakykyyn. Yksilöllisten palveluiden järjestäminen tulee perustua asiantuntevaan palvelutarpeen arvioon sekä asiakkaan ja/tai läheisten kanssa laadittavaan asiakassuunnitelmaan. Nämä ovat perusta muutoksenhakukelpoisille hallintopäätöksille ja niiden perusteella järjestettäviin palveluihin joko sosiaalihuoltalain tai vammaispalvelulain antamin keinoin. Palvelutarpeen arvioinneissa on mahdollista käyttää tarvittaessa apuna eri asiantuntijoita. Tämä moniammatillinen yhteistyö on perusteltua mm. tilanteissa joissa asiakkaalla on kognitiivisia haasteita tai sairauksia. Näin turvataan palveluiden järjestäminen yksilölähtöisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Tämä toimintamalli ei perusperiaatteiltaan poikkea nykyisestä vammaispalvelujen käytännöstä.

Vammaisille henkilöille järjestettäviin erityispalveluihin on tulossa uuden vammaispalvelulain toteutuessa uudenlaisia vammaisen henkilön avun ja tuen tarpeisiin vastaavia palveluja. Tällaisena voidaan mainita mm. valmennus ja tuki, minkä suhde henkilökohtaiseen apuun ja toisaalta asumisen tuen palveluihin on perusteltua pitää selkeänä. Myös tämä edellyttää vahvaa toimintakyvyn arviointiin liittyvää erityisosaamista, jotta vammaiselle asiakkaalle voidaan turvata hänen yksilöllisen tarpeen mukainen erityispalvelu. Usein tämä voi edellyttää myös eri palveluiden yhdistämistä.

Vammaiset henkilöt ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Vamman syyt, niiden aiheuttamat toimintakyvyn rajoitukset sekä niihin vastaavat palvelut poikkeavat syy-yhteyden osalta merkittävästi. Organisaatiomalli ei saa johtaa siihen, että vammaisten henkilöiden tarpeesta luodaan keskiarvo, jonka perusteella palveluita järjestetään ja tuotetaan. Esimerkiksi henkilö, jolla on vaikea liikuntavamma, mutta ei kognitiivisia sairauksia, tarvitsee täysin erilaista apua, kuin henkilö, jolla on kognitiivisia haasteita riippumatta siitä onko hänellä liikuntavammaa vai ei.

Invalidiiliitto näkee vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvelujen tulevassa organisoitumismallissa merkittävän haasteen sen toimeenpanossa ja käytettävissä olevan osaavan henkilöstöresurssin varmistamisessa. Tämä huoli oli tunnistettavissa myös selvitysmiesten laatimassa raportista. Erityishuoltoapiireistä on siirtymässä uusia asiakkaita, joiden palvelutarpeisiin vastaamiseen on varauduttava vammaispalvelussa ennakolta riittävän ajoissa. Tähän kytkeytyy oleellisesti asiakkaiden asianmukainen ohjaus, neuvonta ja perehtyneisyys, jotta riittävät yksilölliset palvelut voidaan asiakkaille järjestää oikea-aikaisesti.

Selvityshenkilöraportissa ei tullut selkeästi esiin palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan erottaminen toisistaan. Raporttia voi esimerkiksi tulkita siten, että ent. erityishuoltoapiirit voisivat ottaa hoitaakseen koko vammaiskentän. Invalidiiliton kanta on, että palvelujen järjestäminen (maakunnan liikelaitos) ja palvelujen tuottaminen (yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat, maakunnan liikelaitos) on erottauduttava selkeästi toisistaan.

Onko selvityshenkilöiden ehdotus ruotsinkielisten vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvelujen tulevasta organisoitumismallista mielestänne tarkoituksenmukainen? / Anser ni att utredarnas förslag om den kommande organiseringsmodellen för social- och hälsovårdstjänster för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning är ändamålsenlig?

Invalidiiliitto on samaa mieltä selvityshenkilöiden kanssa lähipalveluiden tarpeellisuudesta. Selvityksessä ehdotetut erilliset osaamis- tai resurssikeskukset yhteistoiminta-alueittain näkee Invalidiiliitto byrokraattisina sekä palvelujärjestelmää rikkovina. Selvityksessä ehdotetaan yhden resurssikeskuksen vastaavan valtakunnallisesti ruotsinkielisten palveluista. Tätä Invalidiiliitto ei pidä tarkoituksenmukaisena huomioiden perustuslain 17 § ja kielilaki. Toisaalta ehdotuksessa mahdollistetaan osaamis- tai resurssikeskukset myös palveluntuottajina. Tältä osin jää

epäselväksi palvelujen järjestäjän ja palveluntuottajan roolit. Tässä kohtaa raportissa sekoittuvat järjestämisvastuu ja tuotantovastuu.

Invalidiliitto on samaa mieltä, että ruotsinkielistä vammaispalveluiden neuvontaa ja ohjausta tarvitaan sote-keskuksista. Näin tulee olla myös asioitaessa maakunnan liikelaitoksessa tai erikoissairaanhoidossa. Ruotsinkielisyys ei voi olla peruste sille, että vammaiset henkilöt eivät saisi samoja palveluja kuin suomenkieliset lähialueellaan, vaan heidät ohjattaisiin vähänkin vaativammaksi katsotuissa asioissa kaukaiseen OT-keskukseen.

Onko selvityshenkilöiden vammaisten henkilöiden perusopetusta koskeva ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen?

YK:n vammaissopimuksen 24 artiklan mukaista on lähikouluperiaate. Kuitenkin niin että erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten tuen ja avun tarve huomioidaan opetuksessa. Meillä on esimerkkejä siitä että liikuntavammaisen lapsi, kun liikuntatunnilla on ollut uimaopetusta, on istunut katsomossa ja retkipäivänä liikuntavammaisen lapsi on jätetty kouluun tekemään tehtäviä.